

SAMEN VOOR OVERBETUWE

EERLIJK DUURZAAM LEEFBAAR

Inleiding

In Overbetuwe zijn de verschillen groot – soms té groot. Steeds meer mensen merken hoe het dagelijks leven duurder wordt en daarom zet GroenLinks-PvdA zich in voor iedereen die financieel moeilijk rondkomt. Goede publieke voorzieningen en betaalbare woningen zijn van belang voor ons allemaal en ook de klimaatcrisis vraagt om stevige plannen. Daar hebben wij duidelijke ideeën over.

Tegelijkertijd zien we dat de toon in de politiek, op sociale media en in het publieke debat steeds harder wordt. Er lijkt minder ruimte om écht naar elkaar te luisteren en de nadruk ligt vaak op wat ons verdeelt. Toch merken wij elke dag opnieuw dat wat mensen bindt, veel belangrijker is dan de verschillen. Daarom gaat GroenLinks-PvdA in de raadsperiode 2026-2030 samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties aan de slag om onze dorpen eerlijker, duurzamer en leefbaarder te maken. In dit verkiezingsprogramma zetten we uiteen hoe we dat willen doen.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1. Ons toekomstbeeld	5
1.1 Wonen	5
1.2 Samen	5
1.3 Groen	6
1.4 Financiën	7
Hoofdstuk 2. Een thuis voor iedereen	8
2.1 Waar willen we naartoe?	8
2.2 Wat hebben we gedaan?	8
2.3 Wat gaan we doen?	9
2.4 Realiseren nieuwbouw: ruimte voor verschillen	10
2.5 Slim bouwen, passend wonen	12
Hoofdstuk 3. Samen leven	14
3.1 Waar willen we naartoe?	14
3.2 Wat hebben we gedaan?	14
3.3 Wat gaan we doen?	15
3.4 Samenleven begint met samenkomen	16
3.5 Goede voorzieningen voor iedereen	17
3.6 Een gemeente die zorgt, verbindt en beweegt	17
3.7 Hulp bij financiën die werkt	19
3.8 Iedereen doet mee	21
3.9 Samenleven in diversiteit	22
Hoofdstuk 4 Groen doen, slim innoveren	24
4.1 Waar willen we naartoe?	24
4.2 Wat hebben we gedaan?	24
4.3 Wat gaan we doen?	25
4.4 Energietransitie en aardgasvrij wonen	26
4.5 Mobiliteit: Van A naar B	26
4.6 Gezonde, klimaatadaptieve en groene leefomgeving	27
4.7 Economie: groen, lokaal, eerlijk en toekomstgericht	28
4.8 Samenwerking en participatie	30
Hoofdstuk 5. Geld voor wat ertoe doet	30
5.1 Waar willen we naartoe?	30

5.2 Wat hebben we gedaan?	30
5.3 Wat gaan we doen?	30
5.4 Onze financiële uitgangspunten	31
5.5 Financiën zijn van iedereen	32
5.6 Verantwoordelijk bestuur begint bij heldere keuzes	32
<i>Hoofdstuk 6 Onze dorpen</i>	33
6.1 Andelst, Herveld en Wolferen	33
6.2 Driel	34
6.3 Elst	34
6.4 Heteren	36
6.5 Oosterhout en Reeth	37
6.6 Randwijk, Indoornik en Lakemond	38
6.7 Slijk-Ewijk en Loenen	38
6.8 Valburg, Eimeren en Homoet	40
6.9 Zetten & Hemmen	40
<i>Hoofdstuk 7</i>	41
Kandidatenlijst GroenLinks-PvdA Overbetuwe	41

Hoofdstuk 1. Ons toekomstbeeld

Een schets van de toekomst, een toekomst om aan te werken

1.1 Wonen

Het is herfst. De bladeren kleuren goudgeel en ritselen zachtjes in de wind. Op een groen dorpsplein in Overbetuwe drinken burensamen koffie op bankjes in de zon. Achter hen liggen nieuwe appartementen waar jongvolwassenen en ouderen samenwonen. Er klinkt muziek vanuit de dorps huiskamer, waar een koor aan het oefenen is.

Aan de rand van het dorp staan nieuwe huizen. Er wonen gezinnen die voorheen jaren moesten wachten op een betaalbare plek, nu is er voor iedereen een huis. In de voortuintjes bloeit lavendel, er staan regentonnen en alle woningen hebben een sedumdak. Kinderen rennen van een groene speelplek naar de huiskamer waar, na de koorrepetitie, de pannen soep op tafel gaan. Ze kunnen veilig oversteken want de speeltuin is afgeschermd van verkeer en auto's staan geparkeerd aan de rand van de wijk.

We pakken vaker de fiets en door de deelauto's hebben ook minder mensen een eigen auto. Binnen de wijk blijft het zo rustig en veilig voor iedereen.

In het buitengebied zie je boerderijen met tiny houses en mantelzorgwoningen op het erf. Niemand hoeft meer Overbetuwe te verlaten omdat er geen plek is. In elke dorpskern wordt gebouwd met oog voor elkaar én de natuur.

En als het regent? Dan stroomt het water weg naar wadi's langs de groene woonstraten. Ondertussen houdt de buurvrouw een paraplu omhoog voor haar buurman die net de boodschappen binnen brengt. Ze maken samen nog even een praatje in de hal. Want een huis is meer dan vier muren: het is de plek waar je thuis komt.

1.2 Samen

Het is zomer, de zon hangt laag en warm boven de daken. In de wijk klinkt gelach, geroezemoes, het zachte gerinkel van kopjes op een terras bij het dorps huis. De geur van versgebakken appeltaart mengt zich met die van natte aarde, iemand heeft net de moestuintjes achter het dorps huis water gegeven. Tussen de kersenbomen helpen kinderen en volwassenen elkaar met oogsten. Een jongen in een rolstoel maakt samen met zijn opa aardbeienjam. Even verderop legt een buurvrouw uit hoe je zelf appelmoes maakt. Tieners hangen op bankjes bij het groene schoolplein. Ze zijn in gesprek met elkaar, zijn ondertussen bezig met hun mobiele telefoon en zwaaien even vriendelijk naar een voorbijlopende oudere.

De straat is geen plek van haast, maar van ontmoetingen. Je hoort Betuws dialect en straattaal door elkaar. Twee mensen lachen samen om een grap van een klein

kind. Op het plein staat een kastje waar buurtgenoten spullen ruilen of weggeven. Een tiener helpt haar oma met het instellen van haar telefoon. Niemand lijkt hier alleen; overal zie je kleine gebaren van zorg en aandacht.

Binnen in de huiskamer wordt er druk gekookt voor het gezamenlijke diner van die avond. Jongeren snijden groente, een gepensioneerd chef leidt de boel. Iedereen helpt mee, ongeacht afkomst, leeftijd of achtergrond. Op een school in de buurt oefenen kinderen samen een toneelstuk.

Bij een onverwachte gebeurtenis kijken burens naar elkaar om. Een ritje naar het ziekenhuis, een pannetje soep, een luisterend oor. En als het nodig is komt de wijkverpleegkundige langs en kent de buurtcoördinator de weg naar andere oplossingen. Door aandacht voor elkaar kan professionele zorg later worden ingeschakeld en kan eenzaamheid worden voorkomen.

Zulke dagen zijn hier geen uitzondering. Want in Overbetuwe is sociale verbondenheid geen project, maar een gewoonte. Je hoort erbij, of je hier nu net woont of al je hele leven. Solidariteit zit in het alledaagse, in de ogen die elkaar aankijken, in de koffie of thee die klaarstaat, in de uitnodiging om mee te doen. Samen maken we van Overbetuwe een plek die voelt als thuis.

1.3 Groen

Het is een warme droge voorjaarsdag. Op straat gonst het van het plezier. Vogels vieren het voorjaar en kwetteren er lustig op los. Vlinders maken gebruik van de warmte voor hun eerste voorjaarsvluchten. Er is voldoende voedsel voor hun aanwezig in de vorm van allerlei bloeiende planten in de gevarieerde groenvakken. Tussen het gezoem van bijen klinkt het geklets en gelach van spelende kinderen. Zij kunnen veilig spelen in de verdiepte speeltuin en op straat, want auto's blijven buiten de wijk. Kinderen met een beperking spelen gewoon mee. Ouders houden hun jonge kinderen in het oog en maken een praatje met elkaar. De ouderen die in de wijk wonen, komen erbij om een praatje te maken en te genieten van de frisse buitenlucht. De buurman kan met zijn rollator ook overal terecht. De blaadjes van de bomen bieden schaduw waarin het goed toeven is.

In dezelfde wijk kan het water tijdens plotseling noodweer snel genoeg richting wadi's of waterbergingen. De speeltuin staat even vol water, maar dat duurt niet lang, en het is heerlijk om met je laarzen aan in het water en de modder te spelen.

1.4 Financiën

Het is 2030 en het jaarlijkse begrotingsspreekuur in Overbetuwe is in volle gang. In de huiskamer van Heteren schuiven mensen aan bij tafels met gekleurde fiches: groen voor natuur, blauw voor zorg, rood voor cultuur, zwart voor sport en geel voor veiligheid. Jongeren, ouderen, ondernemers, vrijwilligers: iedereen praat mee over

wat telt. Aan de muur hangen plannen voor buurttuintjes, duurzame renovaties en sociale initiatieven. De sfeer is betrokken, nieuwsgierig en respectvol.

Niemand kijkt meer verbaasd op van dorpsbudgetten. In Zetten is van het budget een speelbosje aangelegd. In Valburg is verlichting geplaatst langs een donker fietspad. Iedereen weet: dit geld is van óns. En als het even tegenzit? Dan kunnen mensen meebeslissen over de keuzes die gemaakt moeten worden. Niet achteraf, maar vooraf.

In 2030 ligt de onroerendezaakbelasting op een eerlijk niveau. Mensen met de sterkste schouders zijn iets meer gaan dragen. Daardoor was er ruimte om de voorzieningen in wijken en dorpen te versterken. Er is gebouwd, steun geboden en verduurzaamd. Er is gekozen voor oplossingen die blijvend werken.

We laten duidelijk zien waar het belastinggeld naartoe gaat. De keuzes die we maken zijn uitlegbaar en versterken het vertrouwen van onze inwoners.

Hoofdstuk 2. Een thuis voor iedereen

Wonen als basis voor geluk, groei en gemeenschap

2.1 Waar willen we naartoe?

Een woning voor iedereen

Het is 2035. Je loopt door je eigen dorp, misschien Driel, Elst, Oosterhout of Hemmen, en je voelt het meteen: hier wonen mensen met plezier. De huizen zijn verschillend, maar vormen samen een geheel. Rijtjeshuizen, vrijstaande woningen, oude boerderijen, nieuwe hofjes, appartementen boven supermarkten, er is gebouwd voor het leven zoals het echt is. Voor jongeren die op zichzelf willen wonen, voor ouderen die kleiner willen wonen, voor gezinnen die ergens wortel willen schieten.

Wonen is weer mogelijk geworden voor iedereen. Jongeren die vroeger weg moesten trekken, hebben hier hun eerste woning gevonden. Ouderen wonen met anderen in dorpen die rustig en groen zijn. Leraren, zorgverleners, bouwvakkers, alle mensen die Overbetuwe draaiende houden, hebben hier betaalbare huizen gevonden waar ze zich thuis voelen.

Mensen voelen zich thuis in hun buurt. Ze kennen hun burens. Ze delen een moestuin, een deelauto en een logeerwoning voor mantelzorg. De nieuwe wijken zijn ontworpen om te ontmoeten, om te zorgen, om te delen. Niet als experiment, maar als logisch gevolg van samen bouwen aan een leefbare toekomst.

En nee, er is niet eindeloos gebouwd. Er is bewust gekozen: gebouwd waar het kon, behouden wat waardevol was. Het landschap is gerespecteerd en het eigen karakter van onze dorpen bleef behouden.

Dit is ons Overbetuwe over tien jaar. Een gemeente waar wonen niet begint met geluk hebben, maar met goed beleid. Waar wonen geen markt is, maar een basisrecht. En waar we samen bewijzen dat het wél kan.

2.2 Wat hebben we gedaan?

De afgelopen jaren hebben we als GroenLinks-PvdA in het college stevige stappen gezet om het woningaanbod in Overbetuwe te vergroten én eerlijker te verdelen. We hebben ingezet op betaalbare, duurzame en inclusieve woningbouw in alle delen van de gemeente, van Elst tot Zetten, en van Driel tot Valburg.

In Zetten gaat de bouw van de nieuwe wijk Veldzicht van start, waar woningen worden gerealiseerd voor diverse doelgroepen, waaronder starters en senioren. Ongeveer de helft van deze woningen valt binnen de sociale huursector.

In Elst gaan we de voormalige OBC-schoollocatie aan de Van der Duyn van Maasdamstraat herontwikkelen tot een wooncomplex met appartementen. Hier

komt een mix van sociale huur, betaalbare huur/koop en reguliere koopwoningen. Op de Vriezenenck in Elst gebruikte de gemeente haar voorkeursrecht om grond aan te kopen. Samen met een woningcorporatie wordt gewerkt aan woningbouwplannen.

Ook zelfbouw en duurzaamheid zijn actief gestimuleerd. In Zetten bouwden de collectief particulier opdrachtgeverschap-initiatieven De Groene Morgen en De Biotop samen energiezuinige woningen (koop en huur), waarbij inwoners vanaf het begin betrokken waren. Daarnaast zijn kleinschalige inbreidingslocaties benut, zoals recent met acht koopwoningen in de muziekbuit van Elst.

Een belangrijke doorbraak is de vaststelling van het bestemmingsplan voor de nieuwe wijk De Pas in Elst, waar ruim 350 woningen komen, met minimaal 30% sociale huur en 20% sociale koop. Deze wijk biedt ook ruimte voor levensloopbestendige woningen en zorgwoningen voor ouderen.

Op initiatief van GroenLinks-PvdA worden in Randwijk en Elst nieuwe standplaatsen voor woonwagendwoners toegevoegd. Tegelijk is het toewijzingsbeleid aangepast, zodat ook voor deze groep inwoners passende en toekomstbestendige woonruimte beschikbaar komt.

De raad paste de doelgroepenverordening en huisvestingsverordening aan. Daardoor kunnen we in nieuwbouwprojecten nu verplichten dat er voldoende betaalbare woningen worden gebouwd, én dat deze in de eerste plaats beschikbaar zijn voor inwoners van Overbetuwe. Minstens 50% van de nieuwe sociale huurwoningen gaat naar mensen uit onze eigen gemeente.

Er staan inmiddels diverse woningbouwprojecten gepland. Daarmee bouwen we aan dorpen waar jong en oud, doorstromer en nieuwkomer, betaalbaar en duurzaam kunnen wonen, met behoud van ruimte, natuur en samenhang.

2.3 Wat gaan we doen?

Een betaalbaar huis moet weer de normaalste zaak van de wereld worden. Een fijne en betaalbare woning vormt de basis die je nodig hebt om vooruit te komen. Het is de plek waar je tot rust komt, waar je samenkomt met vrienden en familie en waar je je kinderen ziet opgroeien. Pas met vaste grond onder de voeten durf je nieuwe stappen te zetten. Dan kun je makkelijker denken aan een nieuwe baan, het starten van je eigen onderneming, je vrijwillige inzet voor een sportvereniging of huiskamer, of aan het starten van een gezin. GroenLinks-PvdA Overbetuwe ziet een fijne plek om te wonen als een recht voor alle inwoners van onze dorpen.

Voor veel mensen is zo'n plek verder weg dan ooit tevoren. Er zijn zoveel mensen die elke dag hun best doen en zien dat het niet genoeg is. Ook in onze Overbetuwse dorpen zoeken mensen té lang naar een passende woning.

Wij zien dat veel van onze dorpsgenoten klem zitten. Mensen met een gewone baan, alleen of samen, vinden nu niet snel genoeg hun eigen fijne woonplek. Voor de gemiddelde koopwoning heb je een salaris nodig van ongeveer het dubbele wat de meeste mensen verdienen. Onbetaalbaar voor onderwijzers, zorgmedewerkers en bouwvakkers. Tegelijkertijd verdienen ze teveel voor een sociale huurwoning. En is particuliere huur zo duur geworden, dat dit voor de meeste mensen ook geen alternatief is.

Wij vinden dat het anders moet, want een groot deel van onze inwoners kan zo geen kant op. Wonen is een sociaal grondrecht. Er moeten nú betaalbare huizen bij. Want een fijne eigen plek is de basis, daar begint het mee.

2.4 Realiseren nieuwbouw: ruimte voor verschillen

GroenLinks-PvdA Overbetuwe wil stevige stappen vooruitzetten. Wij gaan voor méér passende woningen die sneller gebouwd worden. Voor ons is betaalbaar wonen de belangrijkste prioriteit in de raadsperiode 2026 - 2030. Er is geen tijd te verliezen. Dit betekent ook dat we de beschikbare slagkracht van de gemeente vooral inzetten op kansrijke en snel te realiseren woningbouwprojecten.

Eén van de uitgangspunten is dat huishoudens die nu niet in aanmerking komen voor een sociale huurwoning voortaan wel terecht kunnen in een voor hen passende woning. Woningcorporaties bouwen voldoende betaalbare woningen, naar de behoeften van onze inwoners, zowel jong als ouder.

Waar mogelijk neemt de gemeente Overbetuwe het voortouw in het aankopen en ontwikkelen van bouwgrond. Zo houden we de grondprijzen laag. Die grond stellen we tegen aantrekkelijke voorwaarden beschikbaar aan de woningcorporaties en bewonersinitiatieven, zodat we sneller huizen kunnen bouwen en de huren en huizenprijzen laag kunnen houden. Samen met de woningcorporaties bepalen we welke soort woningen op die grond gebouwd worden. Kopers van betaalbare koopwoningen staan wij, zo nodig, financieel bij.

Wij gaan voor dorpen en wijken waar mensen met verschillende achtergronden en inkomens werken en wonen. Dorpen met voldoende voorzieningen en ontmoetingsplekken waar dorpsgenoten elkaar tegen kunnen komen. Dat kan zijn in een supermarkt, op natuurlijke speelplekken en op groene dorpspleinen, bij sportverenigingen, op een basisschool en in een huiskamer.

Zo gaan we dit doen:

- **Meer betaalbare woningen:** We zorgen dat nieuwbouw voldoende betaalbare woningen oplevert voor lage en middeninkomens, zodat iedereen kans maakt op een passende woning.

- **Slim gebruik van ruimte:** We streven naar optimaal grondgebruik. Daarom zoeken we naar geschikte bouwlocaties binnen de dorpen en ook aan de randen ervan. Zo bouwen we waar het kan en behouden we waardevol landschap.
- **Klimaatbestendig wonen:** Nieuwe woningen moeten bestand zijn tegen extreme weersomstandigheden en bijdragen aan een gezond en groen leefklimaat.
- **Huizen zijn geen beleggingsobject:** Beleggen doe je met broodjes. Wij vinden dat woningen er zijn om in te wonen en niet om geld mee te verdienen. Voor alle nieuwbouwwoningen geldt daarom een zelfbewoningsplicht en anti-speculatiebeding.
- **Ruimte voor nieuwe woonideeën:** Particulieren en niet-commerciële initiatieven met eigen woningbouwplan krijgen een warm welkom. Kansrijke initiatieven worden ondersteund met raad en daad.
- **Groen en ontmoeting in hoogbouw:** Op plekken waar dat kan ontwerpen we hoogbouw met ruimte voor groen in, tegen, op en om het gebouw. In nieuwe flatgebouwen komen gemeenschappelijke ruimtes waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten. Waar mogelijk kunnen inwoners gebruikmaken van gemeenschappelijke voorzieningen, bijvoorbeeld wasmachines en drogers.
- **Groene leefomgeving:** We willen dat nieuwe woningen en hun omgeving bijdragen aan een groenere leefomgeving, bijvoorbeeld door sedumdaken aan te leggen.
- **Kansen om kleiner te wonen:** We geven mensen die kleiner willen gaan wonen de kans om dat te doen in hun eigen dorp, zodat grotere woningen vrijkomen voor gezinnen.
 - Om de doorstroom uit ruime eengezinswoningen te bevorderen, krijgen één- en tweepersoonshuishoudens voorrang bij de toewijzing van nieuwe sociale huur en/of middel dure appartementen.
 - Projectontwikkelaars moeten nieuwe appartementen gedurende een vooraf vastgestelde periode aanbieden aan mensen die een grote woning willen verlaten.
- **Meer regie door de gemeente:** Om onze gemeente meer regie te geven over wat er met de schaarse ruimte gebeurt, benutten we de Wet voorkeursrecht gemeenten.
- **Nauwere samenwerking met woningcorporaties:** We helpen hen om zoveel mogelijk betaalbare (huur)woningen te bouwen.

- **Participatie met toekomstige bewoners:** Bij participatie voor nieuwbouwprojecten worden woningzoekenden betrokken. Zij kunnen zelf het allerbeste aangeven wat belangrijk is bij een nieuwe woning.
- **Groen welkom:** Om bij te dragen aan een groener Overbetuwe ontvangt elke eerste bewoner van een nieuwbouwwoning een plantenpakket op maat, geschikt voor tuin of balkon.
- **Warm welkom:** Elke nieuwe inwoner van de gemeente Overbetuwe ontvangt een welkomstpakket van de gemeente.
- **Woningen splitsen**

2.5 Slim bouwen, passend wonen

In Overbetuwe kijken we verder dan alleen nieuwe bouwlocaties. We benutten kansen in onze dorpen en buurten om extra woningen te realiseren, vaak op plekken die er al zijn. Dat doen we creatief en zorgvuldig: door bestaande ruimte slimmer te gebruiken, vernieuwende woonvormen te stimuleren en woningen te verduurzamen. We maken plek voor starters, ouderen en iedereen die een woning zoekt, zonder dat we ons groen onnodig opofferen. We werken hierbij samen met woningcorporaties, projectontwikkelaars en particulieren.

Zo gaan we dit doen:

- **Slim gebruik van ruimte in dorpen:** We voegen kleinschalige appartementen toe op plekken waar ze passen in de bestaande omgeving, bijvoorbeeld via de Hoekwoningaanpak.
- **Zorg dichtbij mogelijk maken:** We maken het makkelijker voor mensen om dichtbij hun naasten te wonen wanneer zij zorg nodig hebben. Tijdelijke (pre-) mantelzorgwoningen naast en achter een bestaande woning staan we toe.
- **Groener en energiezuiniger wonen:** We helpen particuliere huiseigenaren hun woningen te verduurzamen en te vergroenen.
- **Nieuwe woonvormen voor ouderen:** We ontwikkelen woonvormen waarbij ouderen hun zelfstandigheid behouden en toch gemakkelijk gezelschap en zorg vinden.
- **Meer ruimte voor groen en woningen:** We verlagen de parkeernormen. De vrijkomende ruimte gaat naar extra woningen en meer groen. We reserveren ruimte voor (elektrische) deelauto's. Parkeren gebeurt aan de rand van de wijk. We zorgen dat de wijk toegankelijk blijft voor iedereen, dus ook voor mensen met een beperking.
- **Doorstroom op gang brengen:** We gaan (alleenstaande) ouderen die in grote huizen wonen en graag kleiner willen wonen actief helpen om in hun eigen dorp een passende woning te vinden. Indien nodig kan de gemeente ondersteunen.

- **Ruimte voor nieuwe woonideeën:** We stimuleren innovatie op het gebied van wonen. We gaan inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties actief uitnodigen om met nieuwe ideeën te komen. Denk aan bijvoorbeeld woningsplitsing en een extra verdieping op bestaande woningen.
- **Wonen in het buitengebied:** We benutten kansen om het woningaanbod (sociale huur en vrije sector) in het buitengebied te vergroten, met behoud van het open landschap.

Hoofdstuk 3. Samen leven

Waar buren, dorpen en generaties elkaar versterken

3.1 Waar willen we naartoe?

Een samenleving van vertrouwen en gelijke kansen

Wij zijn een gemeente waarin sociale verbondenheid en samenwerking vanzelfsprekend zijn. Inwoners voelen zich niet alleen verbonden met hun straat of buurt, maar met de hele dorpsgemeenschap. Jong en oud, geboren dorpsbewoner en nieuwkomer, mensen met en zonder beperking, iedereen hoort erbij. Huiskamers, scholen en pleinen zijn levendige plekken waar mensen samenkomen om te leren, te vieren en elkaar te helpen. Lokale initiatieven bloeien op, van buurtmoestuinen tot energiecoöperaties. Zo nemen inwoners samen verantwoordelijkheid voor hun eigen omgeving. De gemeente biedt vertrouwen, ruimte en ondersteuning, en investeert in voorzieningen die saamhorigheid versterken.

In Overbetuwe wordt niemand uitgesloten. Goede zorg, toegankelijk onderwijs en betaalbare cultuur en sport zijn gegarandeerd. De gemeente werkt actief samen met inwoners, scholen en maatschappelijke organisaties om ervoor te zorgen dat elk kind dezelfde kansen krijgt en dat iedereen zinvol werk kan doen. Het Sociaal Team Overbetuwe is zichtbaar aanwezig en werkt nauw samen met vrijwilligers en lokale maatschappelijke initiatieven. Zo kunnen ze snel en effectief inspelen op wat inwoners nodig hebben. Inwoners krijgen via dorpsbudgetten en inspraak de kans om mee te praten, mee te beslissen en mee te doen.

In onze Overbetuwse samenleving is solidariteit geen vaag begrip, maar dagelijkse praktijk. Dit zorgt voor dorpen waar iedereen erbij hoort en waar mensen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen. Samen vormen zij een gemeenschap die bouwt aan een fijne toekomst.

Die toekomst begint vandaag.

3.2 Wat hebben we gedaan?

De afgelopen jaren hebben we met GroenLinks-PvdA in het college stevig gebouwd aan een sociale, inclusieve en veilige gemeente. Overbetuwe zet zich in de regio in om mensen beter te begeleiden naar werk. We geloven dat een sterke samenleving begint bij het bieden van gelijke kansen en betrokkenheid en dat zie je terug in de resultaten.

In Zetten is gestart met de bouw van het nieuwe Multifunctioneel Centrum De Wanmolen: een plek waar dorpshuis, bibliotheek, sportvoorzieningen én eerstelijnszorg onder één dak samenkomen. Dit versterkt niet alleen de zorg, maar

ook de sociale samenhang in het dorp. In Oosterhout wordt in de pastorie gewerkt aan de tijdelijke opvang van Oekraïense vluchtelingen. Daarna wordt dit gebouw onderdeel van de ontwikkeling van Hart van Oosterhout.

In 2025 is de Inclusieagenda vastgesteld. Dit is een belangrijk plan waarmee Overbetuwe inzet op toegankelijkheid, participatie en gelijke behandeling van alle inwoners. Ook is een structureel regenboogbeleid ingevoerd om de zichtbaarheid en acceptatie van LHBTIQ+’ers te bevorderen.

De vermogensgrens voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen is verhoogd, zodat meer mensen met een laag inkomen worden geholpen. De gemeente voert schuldhelpverlening weer zelf uit, waardoor inwoners sneller, persoonlijker en effectiever ondersteuning krijgen.

Vanaf 2027 wordt het armoedebelief vereenvoudigd: de collectieve zorgverzekering maakt plaats voor een individuele vergoeding bij hoge zorgkosten. Zo verminderen we regeldruk en helpen we wie dat nodig heeft.

Met een portefeuillehouder is dierenwelzijn onderdeel van het beleid geworden. Er zijn kleine stappen gezet, maar er is nog meer werk te doen.

Veiligheid kreeg nadrukkelijk aandacht. Tijdens de jaarlijkse ‘Week van de Veiligheid’ organiseerde de gemeente workshops met politie en brandweer, verkeerssimulaties voor jongeren en digitale weerbaarheidstrainingen voor ouderen. Daarnaast zijn verkeersmaatregelen genomen bij scholen, zoals in Elst bij de Westeraam–Mozartstraat-route, waar zo’n 250 leerlingen nu veiliger naar school kunnen fietsen.

Met al deze stappen hebben we Overbetuwe de afgelopen jaren sociaal sterker, zorgzamer en veiliger gemaakt en daar bouwen we op voort.

3.3 Wat gaan we doen?

We hebben elkaar nodig want zonder elkaars hulp en steun zijn we nergens. Samenleven met de mensen om ons heen geeft zekerheid en een gevoel van verbondenheid. Dat begint vlakbij; in je buurt met het lenen van gereedschap of een praatje maken als je elkaar op straat tegenkomt. Ook heel belangrijk: een bekende huisarts, een ontmoetingscentrum voor koffie, een luisterend oor en verhalen delen, aandacht voor cultuur en een goede school voor je kinderen. Als je daarop kunt rekenen, stijgt je vertrouwen in je buurt of dorp. Dat vertrouwen is de basis van een fijn bestaan. Een sterke en zorgzame gemeente kan hieraan bijdragen.

GroenLinks-PvdA gelooft in de kracht van mensen. Als zij de kans krijgen om actief mee te doen, levert dat voor iedereen voordelen op. Inwoners dragen in het dagelijks leven vaak al veel bij. Van het trainen van een voetbalteam of koken voor een buurvrouw, tot meedoen in een energiecoöperatie of buurtvereniging. Betrokken

inwoners kunnen nog veel meer doen, als ze daar de ruimte en ondersteuning voor krijgen. Zo maken we samen onze buurten en dorpen mooier.

Samenleven gaat soepeler als inwoners ervaren dat de overheid hen ondersteunt. Door vertrouwen aan inwoners te geven, krijgt de gemeente vertrouwen en betrokkenheid terug.

We houden oog voor dierenwelzijn in de veehouderij, bij huisdieren en wilde dieren. Speciale aandacht geven wij aan het welzijn van huisdieren in huishoudens waar de financiële middelen beperkt zijn. We werken verder aan het verstevigen van dierenwelzijnsbeleid.

3.4 Samenleven begint met samenkomen

Via platforms zoals Overbetuwe Doet krijgen inwoners de ruimte om elkaar te ontmoeten, samen te werken en hun leefomgeving te verbeteren. GroenLinks-PvdA wil deze beweging versterken. We geloven in buurten waar mensen elkaar kennen, helpen en samen beslissen. Daarom investeren we in plekken waar iedereen welkom is, in dorpsbudgetten en in initiatieven van inwoners. Echte verandering groeit immers van onderop.

In Overbetuwe zijn de Huiskamers een ontmoetingsplek voor alle inwoners. Hier ontmoeten mensen elkaar, ontstaan vriendschappen en groeit onderling vertrouwen. GroenLinks-PvdA wil deze plekken koesteren en versterken. We investeren in ontmoetingsplekken waar iedereen zich welkom voelt en ondersteunen vrijwilligers die deze huiskamers draaiende houden. Een sterke lokale gemeenschap begint met een goed gesprek.

Zo gaan we dit doen:

- **Vertrouwen in de relatie met inwoners:** De gemeente gaat uit van vertrouwen en houdt altijd oog voor de persoonlijke situatie van inwoners. Samen zoeken we naar rechtvaardige oplossingen.
- **Samen beslissen over dorpsproblemen:** Problemen in de dorpen pakken we aan in samenspraak met inwoners, waarbij lokale initiatieven worden ondersteund.
- **Levendige ontmoetingsplekken:** We zorgen dat er voldoende plekken zijn waar dorpsgenoten elkaar kunnen ontmoeten, van huiskamers tot groen ingerichte pleinen en parken, voor jong en oud. In grotere dorpen kunnen meerdere huiskamers een plek krijgen, in eigen of gedeelde gebouwen.

3.5 Goede voorzieningen voor iedereen

Iedereen heeft recht op een stevige ondergrond. Goede voorzieningen zorgen voor een eerlijke en leefbare samenleving. Iedereen heeft recht op een inkomen, een dokter als je ziek bent en goed onderwijs voor jezelf en je kinderen. Dat zijn geen

extra's, maar zaken waar je recht op hebt. Net als sporten om gezond te kunnen blijven, goed openbaar vervoer en een veilige omgeving waar jij je op je gemak voelt.

Om iedereen mee te laten doen, zijn goede publieke voorzieningen onmisbaar. Ze brengen mensen bij elkaar en zorgen dat iedereen een plek heeft, ongeacht leeftijd, afkomst of inkomen. Zorg in de wijk is menselijk en onderwijs geeft elk kind gelijke kansen om te groeien.

3.6 Een gemeente die zorgt, verbindt en beweegt

GroenLinks-PvdA zet zich in voor toegankelijke zorg, veilige scholen, sport voor iedereen, duurzame mobiliteit en een gevarieerd cultureel leven. Kunst en cultuur zijn een onmisbaar onderdeel van de samenleving. Ze geven kleur aan het leven en dagen je uit. Er zijn in Overbetuwe al diverse culturele activiteiten die op steun van GroenLinks-PvdA kunnen blijven rekenen. We bouwen namelijk voort op wat goed gaat en investeren in wat beter kan. Dit doen we samen met onze inwoners en culturele organisaties.

Iedere inwoner moet kunnen rekenen op passende ondersteuning. Mede door initiatieven van GroenLinks-PvdA heeft de gemeente Overbetuwe een sterke sociale basis opgebouwd, met laagdrempelige toegang tot (jeugd)zorg en ondersteuning.

In Overbetuwe zijn multifunctionele centra en huiskamers de plekken waar sport, cultuur en ontmoeting samenkomen. We zetten ons in voor preventie, mentale gezondheid en hulp bij geldzorgen en schulden. Toegang tot zorg moet eenvoudig en persoonlijk zijn.

In Overbetuwe zijn veel sportverenigingen waar mensen samen kunnen sporten, elkaar ontmoeten en plezier maken. Een sportclub die verbindt, versterkt de gemeenschap en brengt een dorp samen.

Zo gaan we dit doen:

- **Samenwerking in de zorg:** We zetten in op samenwerking in plaats van concurrentie. We willen dat inwoners toegang hebben tot betrouwbare aanbieders. GroenLinks-PvdA zorgt hiervoor door bij de zorginkoop het verschil te maken en door lokale netwerken van ondersteuning voor inwoners te versterken. Zo komt er een beperkt aantal zorgaanbieders in de wijk, in plaats van heel veel verschillende. We zien erop toe dat zorggeld ook echt naar de zorg gaat en niet naar op winst gerichte investeerders of 'zorgcowboys'.
- **Kwaliteit van inkoop jeugdzorg:** We leveren goede en effectieve Jeugdzorg, waarbij de jongere centraal staat.

- **Multifunctionele centra in dorpen:** We zorgen voor centrale dorpsplekken waar inwoners elkaar ontmoeten en voorzieningen vinden, afgestemd op de wensen van elk dorp. In Herveld, Heteren en Valburg zijn de multifunctionele centra een spil in het dorp. De Wanmolen in Zetten is in aanbouw. In het dorp Elst wil GroenLinks-PvdA de ontwikkeling van een multifunctioneel centrum onderzoeken.
- **Geconcentreerde eerstelijnszorg:** We brengen huisarts, fysiotherapeut, apotheek en tandarts zoveel mogelijk samen op één locatie om de samenwerking te verbeteren en de zorg toegankelijker te maken.
- **Wonen met zorg en ondersteuning:** In nieuwe wijken combineren we wonen met zorg, zodat inwoners er prettig oud kunnen worden. Bijvoorbeeld een woongemeenschap waar een zorgorganisatie en een wooncorporatie samenwerken om te zorgen dat bewoners er prettig oud kunnen worden.
- **Meerjarige ondersteuning maatschappelijke organisaties:** Organisaties krijgen de ruimte en tijd om hun kwaliteiten te ontwikkelen door stabiele, meerjarige subsidies.
- **Sterke start voor elk kind:** We investeren in leren en ontwikkelen vanaf jonge leeftijd, zodat ieder kind levenslang profiteert van een stevige basis. Kinderen die dat nodig hebben krijgen voor- en vroegschoolse educatie en taalstimulering.
- **Toegankelijke bibliotheken:** De bibliotheek in het dorp blijft een laagdrempelige ontmoetingsplek en stimuleert goed leren lezen en schrijven. Het abonnement op de bibliotheek wordt gratis voor iedereen. Waar mogelijk combineren we de locatie van de bibliotheek met andere voorzieningen.
- **Ondersteund sporten voor iedereen:** Iedereen, van kind tot oudere, krijgt de kans om te sporten en, wanneer dat nodig is, passende begeleiding.
- **Groene sportvoorzieningen dichtbij:** We zorgen voor speel-, sport- en beweegplekken in de buurt, zoals een 3x3-basketbalveldje, een speeltuin, een buitenfitness-locatie of een mooi park om te wandelen of te joggen.
- **Kinderen en jongeren actief laten bewegen.** Iedere jongere krijgt de kans om nieuwe sporten te ontdekken en eigen talenten te ontwikkelen – ongeacht inkomen. Te veel kinderen haken rond hun twaalfde af met sporten en bewegen. GroenLinks-PvdA wil dat alle kinderen in Overbetuwe niet alleen hun talent kunnen ontdekken, maar ook gestimuleerd worden om na hun twaalfde actief te blijven. Daarom zetten we in op nauwe samenwerking met sportverenigingen en op groene schoolpleinen die uitnodigen tot bewegen.

- **Sterke culturele basis:** GroenLinks-PvdA stimuleert culturele instellingen en projecten die de samenleving verbinden, kansengelijkheid vergroten en inwoners van alle leeftijden betrekken. Samen met inwoners en organisaties zorgen we ervoor dat het culturele aanbod zoveel mogelijk mensen bereikt. Cultuur is het cement van de samenleving. Cultuureducatie vergroot de kansengelijkheid en versterkt de samenleving; daarom ondersteunen we actief projecten die hieraan bijdragen.
- **Jeugd aan zet:** Jongeren die te maken krijgen met Jeugdzorg krijgen meer zeggenschap over hun behandeling en kunnen indien nodig terecht bij een vertrouwenspersoon.

3.7 Hulp bij financiën die werkt

Ook in onze gemeente kan een deel van onze inwoners niet of nauwelijks rondkomen. Deze inwoners ervaren geldstress, wat kan leiden tot gezondheidsklachten. Daarnaast bereikt de huidige steun niet altijd de mensen die het hardst hulp nodig hebben. GroenLinks-PvdA wil dat de gemeente er is voor inwoners die het financieel zwaar hebben. Voldoende inkomen is van belang, zodat je je geen zorgen hoeft te maken over de eerste levensbehoeften, je vooruit kan kijken en iets kan opbouwen.

In Overbetuwe werken we met een Sociaal Team dat de inwoners persoonlijk kent en begrijpt. Deze medewerkers hebben brede kennis, van schulden tot (mentale) zorg, van armoede tot ondermijnende criminaliteit. Problemen spelen vaak tegelijkertijd en door elkaar heen. De gemeente zorgt voor hulp die dichtbij, persoonlijk en praktisch is, omdat wie vertrouwen krijgt verder komt. Het Sociaal Team Overbetuwe is in de afgelopen jaren geprofessionaliseerd en beter bereikbaar. Preventie en het eerder signaleren van problemen leveren niet alleen positieve effecten op voor de betreffende inwoners, maar ook voor de totale zorgkosten.

Zo gaan we dit doen:

- **Schuldenpreventie en vroeg signalering:** We zetten in op voorlichting en samenwerking met instanties als energiebedrijven en woningcorporaties om schulden vroeg te signaleren en te voorkomen. Afspraken met deze organisaties leggen we vast.
- **Ondersteuning bij extra zorgkosten:** Inwoners met een laag inkomen die extra zorg nodig hebben, krijgen financiële steun voor hun eigen risico.
- **Eenvoudige toegang tot ondersteuning:** We zorgen dat iedereen die hulp nodig heeft deze gemakkelijk kan vinden. Zowel bij digitaal als fysiek contact kiezen we een actieve benadering van inwoners. Er zijn inwoners die wel behoefte hebben aan ondersteuning, maar hulp bereikt hen niet. Daar zijn verschillende redenen voor, zoals schaamte, verdwalen tussen verschillende regelingen of te grote administratieve rompslomp. Deze hindernissen willen

we wegnemen. De gemeente werkt ook samen met scholen, sportclubs en andere organisaties om problemen beter en sneller te signaleren.

- **Duidelijke begeleiding via vaste teams:** Inwoners krijgen één aanspreekpunt dat helpt bij jeugdhulp, financiële ondersteuning en andere regelingen, zodat zij niet met veel verschillende hulpverleners te maken krijgen. Het Sociaal Team Overbetuwe wijst hierin de weg.
- **Breder gebruik van de Meedoenregeling:** We zorgen dat inwoners van alle dorpen profiteren van de Meedoenregeling, met aansprekende activiteiten en ondersteuning in alle dorpen.
- **Gelijke kansen voor elk kind:** Kinderen en jongeren uit gezinnen met een laag inkomen krijgen ondersteuning en coaching om hun talenten te ontwikkelen.
- **Veilige huisvesting voor arbeidsmigranten:** We voorkomen uitbuiting van arbeidsmigranten door kwalitatief goede huisvesting te faciliteren. Misstanden pakken we actief aan.
- **Langdurige ondersteuning met zekerheid:** Wie langdurige zorg nodig heeft, bij als gevolg van een chronische ziekte, krijgt bij voorkeur een indicatie voor meerdere jaren. Op deze manier is rust en continuïteit gegarandeerd.

3.8 Iedereen doet mee

Werk is meer dan alleen een inkomen. Het betekent waardering, respect, meedoen, ruimte voor zelfontwikkeling en bestaanszekerheid.

Iedereen mag meedoen, ook wie nieuw is in Nederland, zoals arbeidsmigranten en asielzoekers. Zij hebben recht op een eerlijke behandeling en bescherming tegen uitbuiting. Wij pakken de veroorzakers van misstanden aan, zorgen dat zij voor de kosten opdraaien, en dat slachtoffers geholpen worden.

Steeds meer mensen worden vitaal oud. Veel ouderen willen iets betekenen voor een ander. Zij willen zich als vrijwilliger inzetten in zorg, onderwijs of in de buurt. De gemeente ondersteunt ook deze groep vrijwilligers op een manier die bij hen past.

We creëren basisbanen voor de groep mensen die wel betaald werk wil doen, maar voor wie nu geen plek is op de arbeidsmarkt. Zo'n basisbaan – bij de gemeente, een maatschappelijke onderneming of een regulier bedrijf – moet genoeg opleveren om van rond te komen en sluit goed aan op een uitkering of toeslagen. Basisbanen bieden maatschappelijk nuttig werk dat anders niet gedaan wordt, zoals ondersteuning bij dorpsactiviteiten en opruimen van zwerfafval of toezicht bij fietsenstallingen. Basisbanen vormen een springplank voor verdere ontwikkeling. Medewerkers kunnen vaardigheden opdoen, netwerken en ervaring opbouwen die hen helpen om door te groeien. Met een basisbaan gaan kwetsbare mensen erop vooruit en krijgen ze meer zekerheid.

GroenLinks-PvdA Overbetuwe steunt experimenten in aanloop naar de landelijke invoering van een onvoorwaardelijk basisinkomen. Dit basisinkomen betekent een financiële basis voor iedereen, waarna mensen in vrijheid kunnen kiezen voor betaald of onbetaald werk, mantelzorg, vrijwilligerswerk of andere activiteiten om zichzelf te ontplooien.

Zo gaan we dit doen:

- **Preventie en gezonde leefomgeving:** We helpen inwoners langer gezond te blijven door preventie, goede informatievoorziening en een gezonde leefomgeving. Dit helpt bij het verminderen van zorgkosten.
- **Zorg en sociaal werk dichtbij invullen:** We grijpen kansen om het tekort aan zorg- en welzijnspersoneel te verkleinen door inwoners, statushouders en andere betrokkenen lokaal in te zetten. Met de juiste opleiding, begeleiding en mogelijkheden om functies te combineren kunnen zij vaak in de zorg of het sociaal domein aan de slag.
- **Vrijwilligerswerk stimuleren:** Iedereen krijgt de ruimte om zich in te zetten in sport, zorg, cultuur of buurtinitiatieven, passend bij talenten en interesses.
- **MBO als fundament van economie en dienstverlening:** We ondersteunen mbo-scholen door te zorgen voor relevante stageplekken. Denk daarbij aan groenbeheer, toezicht of evenementenorganisatie. We zorgen voor goede begeleiding en een passende stagevergoeding.
- **Ondersteuning voor jongeren:** Jongeren die dreigen uit te vallen krijgen hulp en begeleiding, in plaats van alleen toezicht en sancties. We zoeken hierin de samenwerking met scholen en hulpverleners.
- **Statushouders snel aan het werk:** We stimuleren projecten en bemiddeling die nieuwkomers snel naar een betaalde werkplek brengen.
- **Ondersteuning voor migranten:** Migranteng krijgen de begeleiding en kansen die ze nodig hebben om volwaardig mee te doen in de samenleving. We zorgen voor taalles, jobcoaching en toegankelijke dagactiviteiten in de buurt.

3.9 Samenleven in diversiteit

In onze gemeente wonen mensen met verschillende achtergronden, leeftijden en levensstijlen. Iedereen is anders en dat maakt onze dorpsgemeenschappen uniek en waardevol. Overbetuwe is een overtuigde regenbooggemeente. We accepteren elkaar en geven ruimte aan verschillen. Ongeacht je geloof, culturele achtergrond, gender of seksuele gerichtheid kun je je altijd vrij voelen om jezelf te zijn. Discriminatie en intimidatie pakken we aan; iedereen kan, ook 's nachts, veilig over straat.

Vluchtelingen en asielzoekers hebben opvang, huisvesting en inburgering nodig. We werken hiervoor samen met de Rijksoverheid, het Centraal Orgaan Asielzoekers, de provincie en regiogemeenten. Een veilige plek voor kortere of langere tijd is een taak voor alle gemeenten en dus ook voor Overbetuwe. We houden hierbij oog voor de belangen van onze inwoners. De ervaringen met crisisnoodopvang en de opvang van Oekraïners zijn goed en bieden vertrouwen in het draagvlak.

Zo gaan we dit doen:

- **Ondersteuning voor kinderen en jongeren met een beperking:** We zorgen dat kinderen en jongeren met een lichte verstandelijke beperking volwaardig mee kunnen doen.
- **Werkplekbegeleiding:** Werkgevers krijgen ondersteuning om medewerkers met een beperking te herkennen en te begeleiden, zodat zij actief kunnen deelnemen aan de samenleving.
- **Sport voor iedereen:** We stimuleren sportinitiatieven voor mensen met een beperking. We ondersteunen sportclubs om hun accommodaties toegankelijk en inclusief te maken.
- **Inclusieve speeltuinen:** Speeltuinen zijn zo ingericht dat kinderen met én zonder beperking samen kunnen spelen.
- **Betrouwbare, samenlevingsgerichte overheid:** De gemeente is bereikbaar, luistert en neemt inwoners serieus. Discriminatie, in welke vorm dan ook, pakken we aan.
- **Toegankelijke communicatie:** De gemeente gebruikt begrijpelijke taal. Wie extra uitleg nodig heeft, kan eenvoudig om hulp vragen. Dat kan online, telefonisch of op locatie.
- **Veiligheid en vrijheid:** We zorgen dat inwoners zich vrij en veilig voelen, door criminaliteit aan te pakken, verkeersveiligheid te verbeteren en de buitenruimte veilig in te richten.
- **Opvang vluchtelingen:** We werken aan de realisatie van een asielzoekerscentrum in Elst. Voor menswaardige opvang zijn toereikende voorzieningen nodig. We richten ons daarom op een asielzoekerscentrum dat door het Centraal Orgaan Asielzoekers wordt georganiseerd en betaald. Oproepen voor (crisis)noodopvangplekken pakken we proactief op.

Hoofdstuk 4 Groen doen, slim innoveren

Voor een eerlijke economie in balans met de natuur

4.1 Waar willen we naartoe?

Overbetuwe bestaat niet alleen uit wegen en gebouwen; het is een plek waar mensen samenleven met de natuur. Waar kinderen veilig kunnen spelen, waar vlinders en bijen voedsel vinden in bloeiende planten en waar mensen elkaar ontmoeten in het groen. Daarom zetten we in op klimaatbestendige dorpen. Met gevarieerde beplanting, bomen die schaduw geven op warme dagen en wadi's of andere waterberging om wateroverlast te voorkomen. We maken ruimte voor speelnatuur, ook voor kinderen met een beperking, en zorgen dat groen voor iedereen bereikbaar is – jong en oud, mobiel of minder mobiel.

We stimuleren inwoners om mee te denken en mee te doen bij het vormgeven van hun wijk of dorp. Lokale initiatieven, zoals gezamenlijke buurttuinen of het vergroenen van pleinen, krijgen de ruimte en ondersteuning die ze nodig hebben. Onze dorpen worden samen ontworpen: met oog voor biodiversiteit én voor leefbaarheid.

De gemeente bewaakt de kwaliteit en veiligheid van de openbare ruimte. We zorgen dat het prettig verblijven is in je straat, op je plein en in het nabije park. We investeren in noodzakelijk onderhoud, in het vervangen van stenen door groen, en in de aanleg van autoluwe zones. Zo bouwen we aan een gemeente die voorbereid is op de toekomst, waar de natuur dichtbij is en waar buiten zijn vanzelfsprekend is. Niet alleen op een warme zomerdag, maar het hele jaar door.

4.2 Wat hebben we gedaan?

In de afgelopen jaren investeerde GroenLinks-PvdA met het college fors in duurzaamheid, klimaatadaptatie, meer en hoogwaardiger groen, agrarisch natuurbeheer en een sterke lokale economie. Agrarisch natuurbeheer is succesvol op het gebied van weidevogels en akkerranden. Overbetuwe maakte werk van een leefbare toekomst. In 2024 nam de gemeenteraad unaniem het nieuwe Water- en Rioleringsprogramma aan met klimaatbestendig waterbeheer als speerpunt.

Ook op mobiliteitsgebied zijn belangrijke stappen gezet. Zo komt er een veilige doorgaande fietsverbinding langs de Linge, van de A325 tot Zetten, en is ruim 1,9 miljoen euro gereserveerd voor betere fietsroutes tussen onze dorpen. De door de gemeenteraad aangenomen motie Duurzaam Lexkesveer maakt de oversteek veiliger en aantrekkelijker voor fietsers, voetgangers en mensen met een beperking.

In het gemeentelijk beleid is het STOMP-principe verankerd. De letters staan voor Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Mobility as a service (deelmobiliteit zoals

deelauto's) en de Privéauto. Zo is er altijd eerst aandacht voor langzaam verkeer en pas later voor gemotoriseerd verkeer.

Overbetuwe zet vol in op de energietransitie. Al 838 huishoudens ontvingen subsidie voor een warmtepomp (ver boven het landelijk gemiddelde) en er zijn collectieve inkoopacties gestart voor isolatie en zonnepanelen. In de dorpen Oosterhout, Randwijk, Herveld, Andelst en Indoornik hebben we de openbare ruimte vergroend en kunnen inwoners bovendien gratis een boom aanvragen voor hun tuin. De komende jaren volgen ook onze andere dorpen. Verder is Overbetuwe aangesloten bij het Schone Lucht Akkoord om fijnstof en stikstof in onze gemeente terug te dringen.

Ook de economie groeit mee. Mede door de komst van Rijnstate en laboratorium Dicoon steeg het aantal banen en ook het aantal bedrijven in Overbetuwe nam toe. Voor grootschalige wind- en zonne-energie is langs de A15/Betuweroute een energielocatiezone gereserveerd, met als ambitie energieneutraliteit in 2050. Tegelijk zet de gemeente stappen richting een natuurlijker buitengebied: in 2025 werd een voorbereidingsbesluit genomen om grootschalige laanboomteelt oostelijk van de A50 tegen te gaan. Ook startte een inspectieronde om waardevolle monumentale bomen te behouden.

Onze wethouder zorgde ervoor dat de gemeentelijke financiën op orde zijn, nu en voor de toekomst. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten gaf Overbetuwe hiervoor een rapportcijfer 10. Hierdoor kan Overbetuwe de ambities blijven waarmaken. Zo bouwen we aan een klimaatbestendige, gezonde en economisch veerkrachtige gemeente.

Overgaan op aardgasvrij wonen kan niet zonder inwoners: dankzij GroenLinks-PvdA wordt in samenwerking met inwoners al gewerkt aan een warmteplan voor enkele wijken.

4.3 Wat gaan we doen?

In de raadsperiode 2026 - 2030 willen we het verschil maken door van duurzaamheid niet alleen een ambitie, maar een vanzelfsprekendheid te maken. Een gemeente waarin schone lucht, groene ruimte en duurzame energiebronnen bijdragen aan een gezonde leefomgeving voor iedereen. Wij geloven in lokale oplossingen, eerlijke keuzes en samenwerking met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

4.4 Energietransitie en aardgasvrij wonen

In Overbetuwe zetten we in op een versnelde overstap naar duurzame, lokale energie. Inwoners en ondernemers worden daarbij actief betrokken. We zorgen dat het voor iedereen betaalbaar is om mee te doen, met steun waar nodig. Daarbij blijft

de focus op het isoleren van woningen en het aardgasvrij maken van huizen. Zo gaan we dit doen:

- **Energiezuinige woningen:** We helpen inwoners hun woningen op een laagdrempelige en betaalbare manier te verduurzamen. We doen dit met behulp van buurtklusbedrijven en energiecoaches.
- **Betaalbare en betrouwbare warmte:** We zorgen dat inwoners toegang hebben tot warmte zonder afhankelijk te zijn van commerciële bedrijven. Dit doen we met collectieve warmte-oplossingen om de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk te houden. Warmtenetten zijn collectieve voorzieningen.
- **Duurzame energie zonder risico:** We sluiten biomassa en kernenergie in Overbetuwe uit.
- **Windenergie op geschikte plekken:** We benutten kansen voor windturbines waar dit goed past in de omgeving, bijvoorbeeld langs de A15.
- **Zonne-energie met lokale betrokkenheid:** GroenLinks-PvdA ondersteunt zonnevelden die agrarisch medegebruik, natuurontwikkeling en lokaal eigendom combineren, met een goede landschappelijke inpassing.

4.5 Mobiliteit: Van A naar B

In ons mobiliteitsbeleid zetten we in op een duidelijke voorkeursvolgorde: eerst lopen, dan fietsen, daarna het openbaar vervoer, vervolgens deelmobiliteit, en pas als laatste de eigen auto. Daarmee stimuleren we een gezonde, duurzame en efficiënte manieren van reizen. Dit STOMP-principe is de basis van het nieuwe gemeentelijk mobiliteitsplan. Bij de uitvoering is het belangrijk dat deze volgorde zichtbaar wordt in de inrichting van de infrastructuur, het gebruik van ruimte en de investeringen.

Het STOMP-principe is leidend als het gaat om het kiezen van de parkeernormen en het geven van ruimte aan langzaam verkeer. Door de verkeersdruk van auto's te verminderen, pakken we ook de uitstoot van fijnstof en geluidsoverlast aan. Zo maken we Overbetuwe gezonder, veiliger en leefbaarder voor iedereen.

Zo gaan we dit doen:

- **Veilige dorpen:** We streven ernaar dat in alle bebouwde kommen een maximumsnelheid van 30 km/uur geldt.
- **Fietsen en lopen centraal:** We creëren veilige fietsroutes tussen dorpen, naar scholen en stations, en geven fietsers en voetgangers meer ruimte. Waar mogelijk kiezen we voor fietsstraten met 'auto te gast', zoals in de Mozartstraat in Elst.
- **Autoluwe dorpscentra:** dorpscentra, zoals de Dorpsstraat in Elst, worden ingericht voor verblijven, lopen en fietsen.

- **Beter openbaar vervoer:** We lobbyen voor hogere frequentie van treinen, een treinstation in Valburg en goede verbindingen in het busvervoer, vooral tussen dorpen en steden in de regio. Mobiliteit is geen luxe, maar een recht voor iedereen.
- **Deelmobiliteit en elektrische vervoersopties:** We stimuleren deelauto's, e-scooters en pakketkluizen via mobiliteitshubs en reserveren ruimte voor deelauto's bij nieuwbouw.
- **Overstap naar elektrisch vervoer:** We ondersteunen inwoners en ondernemers die geen openbaar vervoer kunnen gebruiken bij de overstap naar elektrisch rijden.
- **Laadvoorzieningen uitbreiden:** We zorgen voor voldoende laadpunten en intensiveren de bestaande mogelijkheden. We focussen daarbij op gemeenschappelijke voorzieningen in alle dorpen.
- **Prioriteit bij straat- en buurtinrichting:** Bij nieuwe straten en buurten geven we de voorkeur aan lopen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit boven de privéauto (STOMP-principe).

4.6 Gezonde, klimaat adaptieve en groene leefomgeving

In Overbetuwe wonen we verspreid in dorpen, buurtschappen en buitengebied. Juist in zo'n landelijke omgeving is de verbondenheid tussen mens en natuur voelbaar: we leven niet alleen van en in de natuur, we leven mét de natuur. Schone lucht, zingende vogels, bloemrijke bermen, water dat schoon genoeg is om in te zwemmen of vissen; dat hoort allemaal bij een gezonde leefomgeving.

Maar ook in Overbetuwe staat die leefomgeving onder druk. De biodiversiteit neemt af, de bodemkwaliteit verslechtert en stikstof en andere vervuiling raken het landschap. GroenLinks-PvdA vindt dat onze gemeente hierin meer regie moet nemen.

We gaan door met het vergroenen en biodiverser maken van de openbare ruimte en stimuleren dit in particuliere tuinen. We bouwen voort op het ingezette beleid voor openbaar groen, waarbij in Oosterhout, Randwijk, Herveld, Andelst en Indoornik al slagen zijn gemaakt. Het verstrekken van bomen aan inwoners om in hun eigen tuin te planten wordt uitgebreid en ook in andere dorpen toegepast. We verminderen hittestress door het toevoegen van schaduwplekken.

Met het programma voor water en riolering geven we klimaatadaptatie een centrale plek in ons waterbeheer. Zo zorgen we dat onze dorpen en natuur beter bestand zijn tegen hevige regen én droogte.

De bijzondere bomen in Overbetuwe worden beter in beeld gebracht met als doel ze te beschermen. Binnen het Programmaplan Duurzaamheid zullen zoveel mogelijk

nieuwe bomen geplant worden. Hierbij is er een hoofdrol voor inheemse soorten, wat goed is voor het lokale ecosysteem en bijdraagt aan biodiversiteit.

Zo gaan we dit doen:

- **Groene straten en pleinen:** We zorgen voor bomen, struiken en bloemenstroken in alle dorpen, voor goede gezondheid, biodiversiteit en waterbeheer.
- **Groene tuinen en daken:** We stimuleren tuinen zonder tegels, het gebruik van regentonnen en de aanleg van groene daken en gevels.
- **Ecologisch bermbeheer:** Gemeentelijke bermen en dijken worden kruidenrijk en aantrekkelijk voor bijen, vlinders en andere insecten. We werken hiervoor graag samen met het waterschap.
- **Klimaatbestendige openbare ruimte:** Openbare ruimtes worden ingericht om hitte, droogte en hoosbuien te weerstaan.
- **Meer groen in de woonomgeving:** We realiseren extra groen. In ieder dorp zorgen we voor buurtmoestuinen, voedselbossen en pluktuinen. Dit verhoogt de toegang tot groente en fruit, kennis en heeft sociale waarde.
- **Schone lucht, bodem en water:** We maken dit het uitgangspunt bij al ons beleid.
- **Herstel en versterking van het (rivieren)landschap:** We investeren in hagen, heggen, houtwallen, boomgaarden, poelen en wielen, zodat natuurgebieden veerkrachtiger worden. We verbinden zo losse natuurgebieden met elkaar, zodat het ecosysteem veerkrachtiger is en beter bestand tegen veranderingen.
- **Biodiversiteit stimuleren:** We creëren ruimte voor insecten, weidevogels en inheemse plantensoorten.
- **Samenwerking met agrariërs:** Boeren ondersteunen we bij de omslag naar duurzame en natuur inclusieve landbouw. Zij zijn een onmisbare partner bij natuurbeheer.
- **Behouden van groene bufferzones:** We beschermen open landschap en natuur rond dorpen tegen verdozing en verstening.
- **Spooreplacement bij Reeth:** We laten ons leiden door de belangen van de direct omwonenden en het realiseren van een veilige verkeerssituatie voor alle weggebruikers, met specifieke aandacht voor de vele fietsers.
- **Geen megastallen:** Dierenwelzijn en gezondheid gaan boven schaalvergroting bij veehouderijen.

- **Slim watergebruik:** Bij nieuwbouw is hergebruik van grijs water de norm. Op die manier wordt onder andere regenwater gebruikt om de wc door te spoelen en zorgen we er samen voor dat er genoeg schoon drinkwater blijft voor iedereen.

4.7 Economie: groen, lokaal, eerlijk en toekomstgericht

In Overbetuwe willen we bouwen aan een groene, eerlijke economie die past bij onze omgeving: met ruimte voor duurzame bedrijvigheid, toekomstgerichte landbouw en sterke lokale gemeenschappen. Een economie die onze natuur respecteert, mensen een eerlijke kans biedt en waarin energie, voedsel en werk zo veel mogelijk van dichtbij komen.

De overgang naar aardgasvrij wonen vindt zoveel mogelijk per wijk plaats, waarbij we ervoor zorgen dat de energietransitie betaalbaar blijft. Samen met inwoners maken we concrete plannen om woningen aardgasvrij te verwarmen. We bouwen voort op de proefprojecten in wijken van Driel en Elst, waar al ervaring is opgedaan. Tegelijk zetten we in op het verder verminderen van CO₂-uitstoot, het vergroten van lokale productie van duurzame energie, het stimuleren van duurzame mobiliteit, het hergebruiken van materialen en het beschermen van natuurlijke leefomgevingen en biodiversiteit.

Daarnaast is de Duurzaamheidskeet in gebruik genomen: een mobiel informatiepunt waar inwoners terecht kunnen voor vragen over duurzame energie, isolatie en subsidieregelingen. Wie dat nodig heeft, ontvangt een energietoeslag op het niveau van voorgaande jaren; 1.300 euro voor inwoners die minder dan 110% van het sociaal minimum verdienen. Als dat financieel haalbaar is, verhogen we de inkomensgrens om meer inwoners te kunnen helpen.

Zo gaan we dit doen:

- **Lokale initiatieven versterken:** We steunen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij projecten die de lokale gemeenschap versterken.
- **Eerlijk en duurzaam ruimtegebruik:** We zetten in op slimme, compacte en gemengde bedrijventerreinen voor lokale bedrijven en beperken nieuwe bedrijventerreinen en distributiecentra. Zon op het dak krijgt prioriteit. Bedrijventerreinen worden gecombineerd met andere functies, zoals zorg en wonen.
- **Energie dichtbij:** Schaarse netcapaciteit wordt eerst ingezet voor woningen, lokale ondernemers en energiecoöperaties. Lokale opwek en gebruik via energiehubbs stimuleren we actief. Datacenters of vervuilende grootgebruikers zien we liever niet verschijnen.

- **Circulaire economie:** We zetten stappen richting hergebruik van grondstoffen, maken repareren de norm en voorkomen afval waar mogelijk. Dit doen we met gescheiden inzameling en door lokale initiatieven tegen zwerfafval actief te ondersteunen.
- **Versterken van de lokale groene banenmotor:** We stimuleren het ondernemersklimaat voor het mkb en innovatieve bedrijven die een bijdrage leveren aan de circulaire economie.

4.8 Samenwerking en participatie

Onze ligging tussen Arnhem en Nijmegen is een kans. Wij willen Overbetuwe ontwikkelen tot een groene schakel in deze regio: met ruimte voor duurzame bedrijvigheid, natuurinclusieve landbouw, recreatie, onderwijs, zorg en wonen. Een gemeente waar natuur, economie en samenleving met elkaar in balans zijn en waar onze kinderen gezond kunnen opgroeien, werken en blijven wonen.

Zo gaan we dit doen:

- **Inwoners betrekken:** We betrekken inwoners actief bij bouwprojecten, groenbeheer, energieprojecten en de aanpak van klimaatverandering. We geven vooraf duidelijk aan of inwoners mogen meedenken, meebeslissen of meedoen.
- **Duurzaamheidsloket:** We breiden het Energieloket uit tot een Duurzaamheidsloket, met advies over energiebesparing, aardgasvrij wonen, vergroening, biodiversiteit, klimaatadaptatie en drinkwaterbesparing.
- **Regionale samenwerking:** We zetten in op het verder versterken van de samenwerking met overheden, organisaties en bedrijven in onze omgeving.

Hoofdstuk 5. Geld voor wat ertoe doet

Verantwoord sturen op waarde, met oog voor mensen en toekomst

5.1 Waar willen we naartoe?

De afgelopen jaren zijn spannend geweest: tekorten, stijgende kosten en druk vanuit het Rijk. Maar GroenLinks-PvdA heeft zich hardgemaakt voor een financiële koers die zowel solide als sociaal is.

De begroting is structureel sluitend en de lasten zijn eerlijker verdeeld. De onroerendezaakbelasting is geleidelijk gestegen tot rond het landelijk gemiddelde, gericht op draagkracht. Bezuinigingen zijn nooit blind doorgevoerd, maar altijd onderbouwd en helder afgewogen. Zorg, jeugd en bestaanszekerheid zijn essentieel en daarom zoveel mogelijk buiten bezuinigingen gehouden.

Er is een vaste werkwijze ontstaan: grote investeringen worden getoetst op maatschappelijke meerwaarde. Dorpsbudgetten zijn gemeengoed geworden. Nieuwe projecten worden alleen gestart als ze écht iets bijdragen aan wonen, werken, klimaat of welzijn.

Bovendien is het gesprek over geld democratischer geworden. Via begrotingssprekuren, digitale simulaties en burgerpanels praten inwoners actief mee.

In Overbetuwe is het duidelijk: geld is nooit het doel, maar altijd een middel. En dat middel zetten we in voor een eerlijke, groene en solidaire samenleving. Niet ondanks financiële kaders, maar dankzij doordachte keuzes binnen die kaders.

5.2 Wat hebben we gedaan?

Met onze wethouder financiën hebben we er de afgelopen vier jaar voor gezorgd dat de gemeente een degelijk financieel beleid heeft gevoerd. Dat heeft geleid tot een sluitende meerjarenbegroting en complimenten van de provincie voor onze aanpak, resulterend in een rapportcijfer 10 vanuit de Vereniging Nederlandse Gemeenten.

5.3 Wat gaan we doen?

Over vijf jaar willen we kunnen zeggen: we hebben gekozen voor mensen, niet voor rekenmachines. GroenLinks-PvdA Overbetuwe staat voor een eerlijk beleid waar je op kan bouwen.

De komende jaren worden financieel uitdagender voor alle gemeenten. Ook in Overbetuwe komt minder geld beschikbaar vanuit het Rijk. We moeten goed kijken waar het geld naartoe gaat. Met dat voor ogen is het belangrijk dat we als gemeente helder uitleggen waar het geld vandaan komt en waaraan we het kunnen uitgeven. GroenLinks-PvdA wil duidelijke richtlijnen voor geldzaken, zodat we keuzes kunnen

maken die passen bij wat er beschikbaar is. Richtlijnen die eerlijk en sociaal uitpakken voor onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Voor GroenLinks-PvdA betekent dat: de basis moet op orde blijven. Goede zorg, goed onderwijs, betaalbare woningen en klimaatmaatregelen zijn geen luxe, maar prioriteit. Tegelijk nemen we verantwoordelijkheid: we streven ernaar dat alles wat we doen past binnen het aanwezige budget. We houden ons aan wettelijke vereisten en teren niet structureel in op onze spaarpot. De algemene reserve is er voor onverwachte gebeurtenissen, niet om gaten te dichten die elk jaar terugkeren.

We beseffen dat de ruimte beperkt is, maar ook dat keuzes mogelijk zijn. En keuzes maken we op basis van solidariteit en maatschappelijke meerwaarde.

5.4 Onze financiële uitgangspunten

- **Bij tekorten: meer inkomsten, minder uitgaven**
We kiezen daarmee voor een evenwichtige verdeling die recht doet aan onze uitgangspunten: eerlijk, duurzaam en leefbaar.
- **Toename inkomsten gemeente: eerlijk en uitlegbaar**
De komende jaren werken we toe naar een tarief voor de onroerendezaakbelasting dat aansluit bij het landelijke gemiddelde. Wij gaan voor een eerlijke verdeling van de lasten zodat we kunnen blijven investeren in de zaken die er écht toe doen. We zorgen dat inwoners met een smalle beurs worden ontzien.
- **Behouden wat belangrijk is**
Bezuinigingen mogen niet ten koste gaan van de sociale basis of het toekomstperspectief van onze inwoners. Bij elk voorstel om te bezuinigen kijken we niet alleen naar de portemonnee van de gemeente, maar juist naar wat het betekent voor het dagelijks leven van onze inwoners.
- **Structurele tekorten dekken met structureel geld**
Reserves zijn geen stoplap. Ze zijn bedoeld voor incidentele uitgaven en tegenvallers, niet voor het dekken van structurele gaten. Dat vraagt discipline en transparantie.
- **Investeringen moeten hun waarde aantonen**
Nieuwe projecten worden alleen doorgezet als ze overtuigend bijdragen aan sociale, ecologische of economische meerwaarde voor Overbetuwe. Niet de hoogte van het bedrag telt, maar de betekenis voor onze inwoners.

5.5 Financiën zijn van iedereen

We geloven dat inwoners recht hebben op duidelijkheid over waar hun geld naartoe gaat. Meer dan dat zelfs: ze mogen invloed uitoefenen op financiële keuzes.

Zo gaan we dit doen:

- **Dorpsbudgetten:** Inwoners met plannen om het leven in hun dorp of buurtschap prettiger te maken kunnen geld aanvragen uit het dorpsbudget. We geven hen zelf ruimte om geld te besteden aan wat zij belangrijk vinden, zoals groen, ontmoetingsplekken, verlichting, speelplekken en veiligheid.
- **Begrotingssprekuren:** Jaarlijks maken we de begroting bespreekbaar tijdens een open avond, waarin inwoners, politiek en ambtenaren met elkaar in gesprek gaan over financiële keuzes en de impact daarvan op het dagelijks leven.
- **Burgerpanels bij grotere bezuinigingen:** Bij onvermijdelijke bezuinigingen vragen we inwoners via representatieve panels mee te denken, zodat we beter weten wat onze inwoners belangrijk vinden en welke keuzes begrijpelijk zijn.

5.6 Verantwoordelijk bestuur begint bij heldere keuzes

Met dit financiële kader laten we zien dat solidariteit en degelijkheid hand in hand gaan. We kijken niet weg voor tekorten, maar lopen ook niet weg van onze opdracht om te bouwen aan een sociale, leefbare en toekomstgerichte gemeente. We vragen kiezers niet alleen om hun stem, maar willen dat vertrouwen ook waard zijn.

Hoofdstuk 6 Onze dorpen

6.1 Andelst, Herveld en Wolferen

Andelst is een langgerekt dorp op de oude rivierwal, al genoemd in de 9e eeuw. De middeleeuwse kerktoren waakt nog altijd over het dorp en geeft Andelst zijn herkenbare silhouet. Het dorp ademt rust en verbondenheid, maar kijkt tegelijk vooruit: inwoners werken actief mee aan plannen om de kern te verduurzamen en stap voor stap aardgasvrij te worden. De uitdaging ligt erin om deze historische dorpskern leefbaar en toekomstbestendig te houden.

Herveld heeft twee gezichten: het levendige Herveld-Noord met winkels en voorzieningen en het historische Herveld-Zuid met zijn karakteristieke hallenkerk en molen De Vink. Samen vormen ze een gemeenschap die trots is op haar verleden en toekomstgericht meedenkt over verduurzaming en vergroening. Herveld staat voor een dorp waar saamhorigheid en praktische aanpak hand in hand gaan.

Kernpunten

1. **Woningbouw voor alle doelgroepen:** realiseren van betaalbare woningen voor starters, gezinnen en senioren.
2. **Sterk dorpshart en sportvoorzieningen:** het dorpshart rond De Hoendrik versterken en investeren in een vitaal sportpark.
3. **Voorzieningen en veiligheid toekomstbestendig:** onderzoek naar de invulling van milieustraat en veiligere school- en verkeersroutes.

Concrete acties

- **Woningen realiseren:** bouwen voor starters, gezinnen en ouderen.
- **Dorpshart versterken:** verdere ontwikkeling rond De Hoendrik.
- **Vitaal sportpark:** uitbreiden met meer mogelijkheden voor SVHA en TVHA.
- **Milieustraat onderzoeken:** nut en toekomstbestendigheid duidelijk maken.
- **Verkeersveiligheid verbeteren:** 30-km-zones en veilige schoolroutes invoeren.
- **Bedrijventerreinen vernieuwen:** moderniseren en beter verbinden met het dorp.
- **Dorpsbudgetten inzetten:** bewonersinitiatieven actief ondersteunen.

6.2 Driel

Driel is een echt gezinsdorp waar het prettig wonen is en waar duurzaamheid hoog op de agenda staat. Driekwart van de inwoners is al bezig met of wil aan de slag met energiemaatregelen. Met de Nieuwe Huiskamer als sociaal kloppend hart en plannen voor nieuwe woningen en veilige fietsverbindingen maakt Driel zich klaar voor de toekomst, zonder het dorps karakter te verliezen.

Kernpunten

1. **Betaalbaar wonen:** nieuwe woningen voor starters en senioren.
2. **Verbinding en veiligheid:** betere routes voor fietsers en wandelaars.
3. **Groene leefomgeving:** dorpskern en Kerkstraat groener en klimaatbestendig maken.

Concrete acties

- **Hart van Driel realiseren:** centrum vernieuwen en een opgeknapt Polenplein.
- **Betaalbare woningen:** bouwen in o.a. de Biezenkamp.
- **Vitaal sportpark:** sportvoorzieningen versterken voor RKSV en TV De Stuw.
- **Fietsverbindingen verbeteren:** veilige route naar Heteren en 30-km-zones invoeren.
- **Dorpskern vergroenen:** Kerkstraat en omliggende straten klimaatadaptief inrichten.
- **Herdenking ondersteunen:** jaarlijkse Polenherdenking blijvend faciliteren.
- **Rijndijk autoluwer maken:** veiliger en gastvrijer voor inwoners en bezoekers.

6.3 Elst

Elst is het grootste dorp van Overbetuwe, gebouwd op Romeinse fundamenteën. Het bruisende centrum met alle evenementen en de vele voorzieningen maken het een aantrekkelijke plek om te wonen en te werken. Tegelijkertijd staat Elst voor grote keuzes: woningbouw op locaties als Land van Tap, een autoluw en groener dorpshart en een stationsomgeving die verder wordt ontwikkeld. Hier komen historie, levendigheid en groei samen.

Kernpunten

1. **Betaalbaar en divers wonen:** versnellen van bouwprojecten en ruimte voor alternatieve woonvormen.

2. **Veilige en aantrekkelijke leefomgeving:** verkeersveiligheid verbeteren en dorpskern vergroenen.
3. **Sterke voorzieningen:** sportaccommodaties, scholen en ontmoetingsplekken versterken.

Concrete acties

- **Betaalbare bouwprojecten:** realiseren in Lingezicht, De Helster, Land van Tap, Het Kruis en OBC-locatie. Hierbij zoeken we ruimte voor bijzondere woonvormen zoals tiny houses en projecten vanuit collectief particulier opdrachtgeverschap.
- **Stationsomgeving ontwikkelen:** ruimte maken voor zorg, woningen en goede fietsverbindingen.
- **Multifunctioneel sportcentrum:** nieuw zwembad en sportcentrum bouwen.
- **Onderwijsvoorzieningen vernieuwen:** nieuwbouw voor Westeraam en Lyceum Elst.
- **Fietspad langs de Linge:** continu fietsnetwerk aanleggen.
- **Verkeersveiligheidsplan opstellen:** verkeersaanpak voor Elst-Zuid; aansluiting Knoop 38 (A15) en 30km zones.
- **Dorpskern vergroenen:** meer groen en klimaat adaptieve inrichting.
- **Ontmoeten stimuleren:** Inrichten aantrekkelijke en toegankelijke huiskamer
- **Dorpsbudgetten inzetten:** bewonersinitiatieven ondersteunen.
- **Centrum herinrichten:** autoluwe, groenere Dorpsstraat met gratis parkeren behouden.
- **Sportaccommodaties vernieuwen:** verbouw van De Kruisakkers en verplaatsing ETV.
- **Onderzoek naar MultiFunctioneel Centrum:** we onderzoeken of een MultiFunctioneel Centrum in Elst noodzakelijk en realiseerbaar is.

6.4 Heteren

Heteren ligt aan de uiterwaarden van de Rijn en kent een open landschap met weidse vergezichten. Het dorp heeft een levendig centrum en staat bekend om zijn markante band met de rivier en de natuur. Tegelijkertijd spelen hier actuele thema's zoals de verkeersveiligheid richting Arnhem, de verbinding met Driel en de ontwikkeling van nieuwe woonlocaties. Heteren is een dorp dat balans zoekt tussen rust en ruimte enerzijds, en goede bereikbaarheid en voorzieningen anderzijds.

Kernpunten

1. **Woningen voor starters en huurders:** bouwen in Heteren-Zuid en Heteren-West.
2. **Verkeersveiligheid verbeteren:** veiliger maken van schoolroutes en fietspaden.
3. **Groen en voorzieningen versterken:** kwaliteitsimpuls in Hart van Heteren en nieuwe sportvoorzieningen.

Concrete acties

- **Betaalbare woningbouw:** in Heteren-Zuid en “Hooge West”.
- **Fietsroutes veiliger maken:** prioriteit voor Polderstraat, Achterstraat, Flessestraat en rotondes. 30 km zones inrichten.
- **Onderhoud voetpaden:** bestaande paden verbeteren.
- **Vitaal Sportpark Bretagne:** verplaatsing HTV en uitbreiding voor SDOO.
- **Initiatief belonen:** Dorpsbudgetten helpen bij ontwikkeling ideeën.
- **Zorg bereikbaar houden:** medisch centrum op locatie “De Klimboom”
- **Dorpsentrees verbeteren:** vooral Achterstraat en Drielse Rijndijk. Opknappen van Oosterpoorten
- **Supermarkt faciliteren:** randvoorwaarden creëren voor tweede supermarkt.
- **Aantrekkelijk dorpshart:** gratis parkeren behouden, centrum toegankelijk houden, vergroenen van de dorpskern; Groene Icoon project.

6.5 Oosterhout en Reeth

Oosterhout kent een agrarische oorsprong en was ooit een centrum van tabaksteelt, later fruit en industrie. Het dorp combineert landelijke charme met een nuchtere mentaliteit. Met de recente vergroening van straten en pleinen maakt Oosterhout zich klaar voor een klimaatbestendige toekomst. Bewonersinitiatieven, het rijke verenigingsleven en biodiversiteit staan hier centraal.

Kernpunten

1. **Levendig dorpshart:** Hart van Oosterhout verder ontwikkelen.
2. **Wonen voor alle doelgroepen:** voldoende betaalbare woningen bouwen.
3. **Veilige bereikbaarheid:** verkeer veiliger en dorpsinitiatieven voor vergroening stimuleren.

Concrete acties

- **Hart van Oosterhout:** ruimte creëren voor onderwijs, sport en ontmoeting.
- **Betaalbare woningen bouwen:** onder andere Hoge Wei 3 en mogelijk 4 en tussen Park15 en de Oosterhoutsestraat.
- **Voormalig OSC-terrein herontwikkelen:** plek voor jeugd, verenigingen en activiteiten.
- **Verkeersveiligheid verbeteren:** Dorpsstraat en Stationsstraat aanpakken, blijvend aandacht voor veiligheid rondom Knoop38. Vrijliggende fietspaden blijven behouden. Realiseren van een voetpad aan de noordzijde van de Stationsstraat.
- **Dorpskern vergroenen:** samen met inwoners initiatieven ondersteunen. Denk ook aan inzetten dorpsbudgetten.
- **Samenwerking met Nijmegen:** bereikbaarheid en voorzieningen beter afstemmen.
- **30-km-zones invoeren:** voorrang geven aan langzaam verkeer.

6.6 Randwijk, Indoornik en Lakemond

Randwijk en buurtschappen Indoornik en Lakemond zijn dorpen met een sterke sociale samenhang en een landelijke uitstraling. Bewoners werken actief mee aan de vergroening van hun omgeving, bijvoorbeeld met nieuwe bomen en hagen in de straten. Deze betrokkenheid laat zien dat Randwijk een dorp is dat zijn rust wil bewaren maar tegelijk openstaat voor duurzame vernieuwing.

Kernpunten

1. **Dorpsgerichte woningbouw:** beperkte, passende groei met betaalbare woningen.
2. **Veilige leefomgeving:** verkeer veiliger maken met meer aandacht voor fietsers en schoolroutes.
3. **Behoud van open landschap:** agrarisch karakter tussen de dorpen beschermen.

Concrete acties

- **Betaalbare woningbouw:** kleinschalige projecten waar dat passend is.
- **Verkeersveiligheid verbeteren:** invoeren van 30-km-zones en veilige schoolroutes.
- **Dorpsinitiatieven stimuleren:** ondersteunen via dorpsbudgetten.
- **Open gebied behouden:** landschappelijke waarde tussen Randwijk en Lakemond beschermen.

6.7 Slijk-Ewijk en Loenen

Slijk-Ewijk is een dorp met een eeuwenoude uitstraling. De witte kerk en het landgoed Loenen geven het dorp zijn eigen gezicht. Waar ooit tabak werd verbouwd, staat nu vooral het landschap centraal: rust, openheid en historie. De toekomst biedt kansen om dit karakter te behouden en tegelijkertijd de recreatieve en toeristische waarde te versterken.

Kernpunten

1. **Woningbouw voor alle doelgroepen:** realiseren van betaalbare woningen voor starters, gezinnen en senioren.
2. **Verbinding en veiligheid:** betere routes voor fietsers en wandelaars.

Concrete acties

- **Realisatie landschapspark Danenberg:** groene buffer richting Park15, toevoegen kwalitatief groen voor biodiversiteit, ruimte voor ontmoeting.
- **Betaalbare woningen:** bouwen in o.a. De Enk, naast landschapspark De Danenberg.
- **Duurzame energie:** ondersteuning voor lokale initiatieven.
- **Recreatievoorziening Strandpark Slijk-Ewijk** toegankelijk en schoon houden.

6.8 Valburg, Eimeren en Homoet

Valburg en met de andere buurtschappen zijn kleine, landelijke dorpen met een hechte gemeenschap. De historie is zichtbaar in kerken, boerderijen en het dorpsse stratenpatroon. Hun kracht zit in de rust en nabijheid, maar tegelijk is het van belang om te investeren in de leefbaarheid en de openbare ruimte, zodat deze dorpen ook in de toekomst vitaal en herkenbaar blijven. De vergroening van het Molenhoekplein is daarbij een goede start.

Kernpunten

1. **Betaalbaar wonen:** nieuwe woningen voor starters en sociale huur.
2. **Groene en veilige dorpskern:** dorpscentrum aantrekkelijker en verkeersveiliger maken.
3. **Toekomstbestendige mobiliteit:** betere verbindingen, inclusief spoor.

Concrete acties

- **Woningen realiseren:** met nadruk op starterswoningen en sociale huur (o.a. terrein Kriekske).
- **Dorpskern vergroenen:** samen met inwoners (Valburg Groen) het centrum aantrekkelijker maken.
- **Verkeersveiligheid verbeteren:** trottoirs en 30-km-zones realiseren; Zeegstraat herinrichten.
- **Molenhoekplein opwaarderen:** centrumgebied samen met MFC ontwikkelen.
- **Station Valburg agenderen:** hierop inzetten bij spoorontwikkelingen (lijn Elst-Tiel).
- **Dorpsbudgetten inzetten:** ruimte geven aan lokale initiatieven.

6.9 Zetten & Hemmen

Zetten is een dorp met een rijk verleden, al genoemd in het jaar 1005. Het kent een sterk gemeenschapsgevoel, zichtbaar in de sportvelden, het zwembad en de vele verenigingen. Tegelijkertijd is Zetten volop bezig met de toekomst, onder meer via plannen om aardgasvrij te worden en door actief mee te denken over de inrichting van de openbare ruimte. Hier wordt gewerkt aan een dorp dat traditie en modernisering weet te verbinden.

Hemmen is klein en intiem, met een kerk uit de vroege 19e eeuw en verhalen van kastelen die ooit het landschap domineerden. Het dorp ademt stilte en historie en is geliefd bij wie rust en betekenis zoekt. Voor Hemmen is het de uitdaging om dit unieke karakter te behouden en tegelijkertijd mee te bewegen met de bredere duurzaamheidsopgaven in de regio.

Kernpunten

1. **Sterke voorzieningen:** nieuw MFC en zwembad als centrum voor sport, zorg en ontmoeting.
2. **Veilige en bereikbare dorpskern:** betere verkeersstromen en veilige stationsomgeving.
3. **Wonen en vergroening:** nieuwe woningen combineren met een groener, aantrekkelijk dorp.

Concrete acties

- **Nieuwbouw de Wanmolen en zwembad:** multifunctionele ontmoetingsplek realiseren.
- **Schweitzerpark vergroenen:** uitbreiden met ruimte voor evenementen en recreatie.
- **Verkeersveiligheid verbeteren:** verkeersstromen aanpassen en stationsomgeving veiliger maken. Invoeren 30 km zones.
- **Woningen bouwen:** betaalbare huur- en koopwoningen, ook buiten Zetten-Zuid fase 2.
- **Basisscholen bundelen:** onder één dak, met behoud van eigen identiteit.
- **Centrum Zetten versterken:** groener, veiliger en voldoende gratis parkeerruimte.
- **Dorpsinitiatieven ondersteunen:** via dorpsbudgetten.
- **Draagvlak creëren:** inwonersparticipatie bij windmolenonderzoek.

Hoofdstuk 7

Kandidatenlijst GroenLinks-PvdA Overbetuwe

Kandidatenlijst GroenLinks-PvdA Overbetuwe (vastgesteld 22 oktober 2025)

1	Van den Dam R. (Rik)	Zetten
2	Bruinsma C.J.(Hanneke)	Elst
3	Elbers E. (Elbert)	Elst
4	Hoffmann T. (Thijme)	Elst
5	Patelias-Pieks E. (Elvira)	Elst
6	Groenendijk M. (Mirjam)	Driel
7	Diks G. D. (Dennis)	Valburg
8	Stevens E.M.G. (Lia)	Elst
9	Altyyev C. (Chary)	Elst
10	De Boer C.E.M. (Cécile)	Heteren
11	Krijgsman H. (Hanno)	Zetten
12	Saedt-Lips J.M. (Marion)	Zetten
13	Langeveld M. (Mickel)	Elst
14	Penning de Vries G. (Gabriële)	Elst
15	Van Doormaal J.W.Th. (Tom)	Elst
16	Corton T.A. (Tom)	Driel
17	Wille M. (Manon)	Oosterhout
18	Huizenga L. (Leo)	Elst
19	Nota N. (Nellie)	Slijk Ewijk
20	Marcelis D. (David)	Herveld
21	Beguin A. (Arne)	Hemmen
22	Van Kerkhof C.J.T. (Carla)	Elst
23	Schoemaker J. (Jochem)	Elst
24	Geuze S.W. (Susanne)	Elst
25	Van den Berg D.T.M. (Dennis)	Elst

26	Oldenhuis J.F. (Nienke)	Randwijk
27	Roze E.H.A. (Erwin)	Elst
28	Langeveld-Nijssen B. (Brigitta)	Elst
29	Hofs H.P. (Henny)	Zetten
30	Platinga J.B. (Hans)	Heteren
31	Starink L.M. (Leo)	Elst
32	Van Proosdij A.S.J. (André)	Oosterhout
33	Reijntjens J. (José)	Elst
34	Van den Hof W.P. (Wilna)	Heteren
35	Bloom C.J. (Cor)	Heteren
36	Brukx F.R.M. (Frans)	Elst
37	Mulder J.R. (John)	Oosterhout
38	Dries H. (Henk)	Driel
39	Mulders-Bouma V.E. (Viviën)	Elst
40	De Boer-Menssink G.H. (Gerda)	Heteren